

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า : ปรักษญาในอิสลาม เป็นปรักษญาที่มีรากฐานหลักมาจากวะหฺยู(วิวรณ์) นั่นคืออัล-กุรอานและอัล-หะดีษ ปรักษญาในอิสลามแบ่งออกเป็น 3 สาขา ได้แก่ :

1. อภิปรักษญา (الفللفة الالهية / ماوراء الطبيعية)

เป็นสาขาวิชาที่ศึกษาความจริงสูงสุดที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องทราบ ในทัศนะของอิสลามแล้ว การศึกษาคือสิ่งที่จำเป็นต่อมนุษย์ เพราะถ้าหากมนุษย์ไม่ศึกษาก็จะไม่รู้จักพระผู้สร้าง ซึ่งนับว่าการรู้จักพระผู้สร้างเป็นสิ่งแรกที่จำเป็นต้องรู้ และต้องรู้จักตัวเอง จะต้องหาคำตอบให้ได้ว่าตนเองนั้นอยู่เพื่ออะไร ต้องดำเนินชีวิตบนโลกนี้อย่างไร และโลกนี้คืออะไร เป็นอย่างไร คำถามเหล่านี้จำเป็นที่ต้องหาคำตอบที่เป็นจริงที่สุด

2. ญาณวิทยา (النظرية المعرفة/مبحث الوجود)

ญาณวิทยาหรือทฤษฎีความรู้ (Epistemology) ถือเป็นสาขาหนึ่งของปรักษญาที่เกี่ยวกับทฤษฎีที่ว่าด้วยความรู้ ความรู้ในอิสลามนั้นกว้างครอบคลุมทุก ๆ มิติ ทุก ๆ ด้านในการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม และอื่น ๆ อย่งไรก็ตามความรู้ในทัศนะอิสลาม เป็นความรู้ที่สมบูรณ์แบบที่ครอบคลุมทุก ๆ ชีวิตมนุษย์ และการศึกษาของอิสลามทั้งหมดต้องเกี่ยวข้องกับ 2 ประการคือ ศีลธรรมและจริยธรรม

ความรู้เกี่ยวกับสังคม ความเป็นอยู่ของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมและประเทศ ทั้งหลายนั้นมันเป็นความรู้ที่สมบูรณ์แบบอยู่แล้วตามชะรีอะฮฺ(บทบัญญัติอิสลาม) และไม่จำเป็นสำหรับประชาชาติอิสลามที่จะศึกษาความรู้ประเภทนี้จากชนชาติอื่น เพราะบทบัญญัติอิสลามนั้นมันสมบูรณ์อยู่แล้วสำหรับมุสลิมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้อย่างมีความสุขได้ในทุก ๆ สถานที่และทุก ๆ สถานการณ์ อันเนื่องจากบทบัญญัติอิสลามเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์

3. คุณวิทยา(ضوابط المعرفة / نظرية المعرفة/مبحث الوجود)

การประเมินคุณค่า ความดี และความงามจากการกระทำหรือการแสดงออกของมนุษย์ อิสลามประเมินจากการยึดมั่นของจิตใจ มีความศรัทธาและบริสุทธิ์ใจต่อเอกองค์อัลลอฮฺ ﷻ

เพียงองค์เดียวเท่านั้น ปฏิบัติตามบทบัญญัติในอัลกุรอานและอัลหะดีษ ฉะนั้น บทสรุปของคุณค่า ความดีและความงามนั้น ต้องสอดคล้องและไม่ขัดแย้งกับบทบัญญัติของพระผู้เป็นเจ้าจึงจะเป็น คุณวิทย์อย่างแท้จริง

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า : การศึกษาในอิสลามเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ :

- 1) ด้านสติปัญญา โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “ตะอิลิม” (تعليم)
- 2) ด้านร่างกายและจิตใจ โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “ตริบียะฮ์” (تربية)
- 3) ด้านสังคม โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “ตะอูดีบ” (تعذيب)

การศึกษาอิสลามเป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์คือการเตรียมมนุษย์ด้วย ประสบการณ์และความรู้ที่เพียงพอที่จะรู้จักตัวเองและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ อีกทั้งรู้แนวทางการปฏิบัติในฐานะเป็นบ่าวและตัวแทนของอัลลอฮ์ เมื่อมนุษย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดี เขาก็จะเป็นมนุษย์ที่ซอลิหฺ(ที่ดี)

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า : ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เป็นปรัชญาแนว “Perennialism” ที่จัดการเรียน การสอนให้วางอยู่บนหลักการของศาสนา โดยมีปัจจัยพื้นฐานดังนี้ :

1. พื้นฐานการศึกษาทางปรัชญา

สังคมไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาสมีความเชื่อว่าวิชาศาสนาเป็นหัวใจในการดำเนินชีวิต ศาสนาจะก่อให้เกิดความสงบสุขในโลกนี้และอาคิเราะฮ์ ดังนั้น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงจัดการทางการศึกษาที่เน้นวิชาการศาสนาที่วางอยู่บนพื้นฐานของบทบัญญัติในอิสลาม การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้นครอบคลุมด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย จิตใจ ด้านสังคมซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบที่แท้จริงของการศึกษาอิสลาม

2. พื้นฐานการศึกษาทางสังคมวิทยา

พื้นฐานทางสังคมวิทยาในจังหวัดนราธิวาสซึ่งมีอิทธิพลในสองลักษณะ คือ :

2.1. สภาพเศรษฐกิจ

ฐานะทางด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของผู้ปกครองที่เป็นชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาสมีค่าครองชีพที่ค่อนข้างต่ำ ในขณะที่เดียวกันชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาสปฏิบัติตามหลักการอิสลามอย่างเคร่งครัด มีชีวิตการเป็นอยู่ที่ยเรียบง่าย มีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง มีความเพียงพอในสิ่งที่ตนเองมี ไม่ใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองอย่างฟุ่มเฟือย การได้มา

ของปัจจัยยังชีพนั้นต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติในอิสลาม ดังนั้นการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครราชสีมา นั้น จึงเป็นการศึกษาที่มีวิชาการศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และสามารถสร้างความสมดุลในชีวิตระหว่างโลกนี้และอะกิเราะฮ์

2.2. สภาพวัฒนธรรมของสังคม

จังหวัดนครราชสีมา ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวันมากกว่าการใช้ภาษามลายูกลาง ขนบธรรมเนียมประเพณีในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นลักษณะแบบพหุวัฒนธรรม มีความแตกต่างทางศาสนา เชื้อชาติและภาษา ดังนั้นสภาพสังคมของมุสลิมจึงมีความแตกต่างไปจากสังคมอื่นๆ ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนครราชสีมาจะศึกษาความเชื่อทางศาสนา, สภาพสังคม, วัฒนธรรมและประเพณีในสังคมของเขาเองก่อน แล้วจึงเริ่มเรียนสังคมที่แตกต่างไปจากเขา เพื่อรู้จักการใช้ชีวิตในสังคมที่มีลักษณะแบบพหุวัฒนธรรม ดังนั้นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครราชสีมาจึงต้องจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความเชื่อและความต้องการของผู้ปกครองในท้องถิ่น โดยให้มีวิชาการศาสนาที่ควบคู่กับวิชาการสามัญ โดยใช้ภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นและภาษาอาหรับซึ่งเป็นภาษาของอัลกุรอานและอัลหะดีษเป็นสื่อการเรียนรู้ และใช้ภาษาไทยเป็นสื่อของการเรียนรู้วิชาการสามัญ

3. พื้นฐานทางความรู้และประสบการณ์ของผู้วางแผนการศึกษา

ผู้วางแผนทางการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่มีความรู้และประสบการณ์ทางศาสนา สำเร็จการศึกษาในแถบตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อวิชาการศาสนา ดังนั้นการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงเป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับวิชาการศาสนาเป็นอย่างมาก

เป้าหมายและวัตถุประสงค์การศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครราชสีมา คือ :

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในวิชาศาสนาอิสลาม
- 2) เพื่อสร้างความสมบูรณ์ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม
- 3) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคุณค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีที่ไม่ขัดต่อหลักการอิสลาม
- 4) เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ในวิชาศาสนาอิสลามและวิชาสามัญไปพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 5) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจถึงความแตกต่างของสังคม
- 6) เพื่อให้ผู้เรียนมีรู้ในด้านภาษา (ภาษามลายูท้องถิ่น ภาษามลายูกลาง ภาษาไทย ภาษาอาหรับ และภาษาอังกฤษ)

7) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและนำความรู้มาช่วยเหลือ พัฒนา เผยแพร่แก่ชุมชนหรือสังคม

การจำแนกศาสตร์ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ศาสตร์ซัรียะหฺและศาสตร์นักกียะหฺ

ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสคือ :

- 1) ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับศาสนาอิสลาม
- 2) ความรู้ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจ
- 3) ความรู้ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม
- 4) ความรู้ที่เสริมสร้างความสมบูรณ์และอำนวยความสะดวกให้แก่ชีวิต
- 5) ความรู้ที่เกี่ยวกับภาษาและหลักการใช้ภาษา
- 6) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถและความถนัดของตนเอง โดยเน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องปรัชญาการศึกษาในอิสลาม : กรณีสึกษาปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยขออภิปรายดังนี้

ปรัชญาอิสลามเป็นปรัชญาที่มีรากฐานหลักจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ ปรัชญาอิสลามแบ่งออกเป็น 3 สาขา ได้แก่ 1. อภิปรัชญา คือความจริงสูงสุดที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องทราบ การรู้จักพระเจ้าผู้ทรงสร้าง “พระองค์อัลลอฮฺ” การศรัทธาต่อพระองค์ในลักษณะของรูปบียะฮฺ, อุลูฮียะหฺและอัสมอาฮฺ อัล-ศิฟาต การรู้จักมັคลู้ก(บรรดาศักดิ์ที่ถูกสร้าง) เช่นธรรมชาติ สิ่งที่เกิดขึ้นโดยการกำหนดของอัลลอฮฺ , มนุษย์ ซึ่งมีองค์ประกอบที่มีความสมดุลและสอดคล้องกันระหว่างร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ การเคารพภักดี อิบาเดฮฺต่ออัลลอฮฺเป็นเป้าหมายหลักของการสร้างมนุษย์ 2. ญาณวิทยา คือ ทฤษฎีความรู้ที่กว้างครอบคลุมทุกๆ มิติ ทุกๆ ด้านของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรม เป็นความรู้ที่สมบูรณ์แบบตามบทบัญญัติอิสลามคือ อัลกุรอานและอัลหะดีษซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากการประทานและเป็นแหล่งปฐมภูมิของการศึกษาอิสลาม การได้มาซึ่งความรู้ด้วยหลายวิธี เช่น การสังเกต การพิจารณา การมองเห็น การคิดใคร่ครวญ การรำลึก การเตือนสติ การทดลองและการเข้าใจ เป็นต้น ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากการแสวงหาความรู้เป็นสิ่งที่ประเสริฐ ดังนั้นผู้ที่มีความรู้ก็ย่อมประเสริฐได้รับการยกย่องและ

สรรเสริญ อิสลามได้ส่งเสริมและกำชับให้มุสลิมทุกคนเป็นผู้ที่มีความรู้เพราะด้วยความรู้เท่านั้นที่จะรู้จักชีวิตที่แท้จริงและถูกต้อง โดยเรียงลำดับระดับความสำคัญในการจะศึกษาหาความรู้คือลำดับแรกศาสตร์ที่เกี่ยวกับจิตวิญญาณ ลำดับที่สองศาสตร์ที่เกี่ยวกับคุณค่าแห่งคุณธรรม ลำดับที่สามศาสตร์ที่เกี่ยวกับสติปัญญา หรือศาสตร์ที่จะนำมาซึ่งหลักการของสติปัญญา ลำดับที่สี่ศาสตร์ที่ควบคุมและจัดระเบียบจินตนาการ และลำดับสุดท้ายศาสตร์ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถควบคุมประสาทสัมผัส 3. คุณวิทยา คือการศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม คุณธรรมที่ตั้งอยู่บนความศรัทธาที่เข้มแข็งและมีการฝึกฝนปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง แต่ต้องครอบคลุมด้วยจิตใจ ความคิดและการกระทำไปพร้อมๆ กัน การเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าเพียงองค์เดียวเป็นคุณธรรมที่มนุษย์ทุกคนต้องปฏิบัติและไม่ควรละเลยเพราะเป็นหน้าที่ ตลอดจนการแสดงออกด้วยจริยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของอิสลาม อันเปี่ยมด้วยคุณประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติและสิ่งที่อยู่รอบข้าง โดยมีเงื่อนไขต้องวางอยู่บนความเข้าใจที่ถ่องแท้ บนความเชื่อมั่นอันมั่นคง มีความบริสุทธิ์ใจที่ใสสะอาด ปราศจากข้อห้ามหรือขัดต่อบทบัญญัติในอัลกุรอานหรืออัลหะดีษ

การศึกษาในอิสลามเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมทางด้านสติปัญญา, ร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ คือการเตรียมพร้อมมนุษย์เพื่อการอยู่รอดบนโลกนี้และอาคิเราะฮ์ซึ่งสอดคล้องกับพระประสงค์ของอัลลอฮ์ที่ว่า :

﴿وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً

﴿ وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾

(البقرة / 201)

ความว่า : “และในหมู่พวกเขาเหล่านั้น มีผู้ที่กล่าวว่าโอ้พระเจ้าของเราโปรดประทานให้แก่พวกเราซึ่งสิ่งดีงามในโลกนี้ และสิ่งดีงามในวันอะคิเราะฮ์ และคุ้มครองพวกเราให้พ้นจากการลงโทษแห่งไฟนรกด้วยเถิด”

(อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 201)

การเตรียมความพร้อมนั้นจำเป็นต้องศึกษาจากอัลกุรอาน อัลสุนนะฮ์ กิยาส และอิจญมาอ์ ที่เป็นแหล่งปฐมภูมิของปรัชญาและทฤษฎีทางการศึกษา ประสบการณ์ของประชาชาติและบรรพชนรุ่นก่อนๆที่ประสบความสำเร็จมาแล้วโดยเฉพาะประชาชาติหรือประเทศที่มีวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของสังคมที่คล้ายคลึงกันนั้นเป็นแหล่งทุติยภูมิ ทั้งนี้ต้องวางอยู่บน

เงื่อนไขการยอมรับของศาสนาอิสลามและห่างไกลจากการลอกเลียนแบบที่ไร้ความรู้และความเข้าใจ ดังนั้นจำเป็นต้องยึดหลักการของอิสลามที่เป็นพื้นฐานของแนวคิดต่อสิ่งแวดล้อม, แนวคิดต่อมนุษย์, แนวคิดต่อสังคม, แนวคิดต่อความรู้ของมนุษย์และแนวคิดต่อจริยธรรม ทั้งหมดที่กล่าวมานี้หากสร้างหลักสูตรการศึกษาอิสลามแล้วก็จะครอบคลุมในทุกๆ มิติ ทุกๆ ด้านของการดำเนินชีวิตของมนุษย์บนโลกนี้นั่นคือ 1. ความรู้ที่ทุกคนจำเป็นต้องศึกษา นั่นคือ อัล-กุรอาน อัล-หะดีษ ฟิกฮ์(ศาสนบัญญัติ) และตัฟซีร์(อรรถาธิบายอัล-กุรอาน) 2. ความรู้ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และความรู้ที่เสริมสร้างความผาสุกในชีวิต นั่นคือ ทางด้านการแพทย์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี การเมือง และอื่นๆ 3. ความรู้ที่เกี่ยวกับหลักการใช้ภาษา 4. ความรู้ที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เช่น ศิลปศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสาขาของปรัชญาที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครราชสีมา มีพื้นฐานเฉพาะที่กำหนดรูปแบบการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครราชสีมา นั่นคือ 1. พื้นฐานทางปรัชญา ความเชื่อทางศาสนา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีการดำเนินการจัดการทางการศึกษาเป็นปรัชญาที่สอดคล้องและวางอยู่บนพื้นฐานตามบทบัญญัติของอิสลาม โดยการนำทฤษฎีหรือทัศนะแนวคิดหรือวิธีการทางปรัชญาให้เข้ากับหลักคำสอนของอิสลามที่มีความเชื่อและจริยธรรมที่สอดคล้องกับสัญชาติญาณของมนุษย์มาใช้ในการศึกษา 2. พื้นฐานทางสังคม สภาพของสังคม ฐานะทางด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ลักษณะสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ประสพการณ์ทางสังคมของผู้วางแผนการศึกษาก็เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการกำหนดรูปแบบของการศึกษาเช่นกัน โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ นักเรียนรู้จักคุณค่าของตนเอง ครอบครัว สังคม เพื่อให้ นักเรียนรู้จักคุณค่าของวัฒนธรรมและประเพณี เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ทั้งทางด้านศาสนาและสามัญ เพื่อให้ นักเรียนรู้จักและเข้าใจถึงความหลากหลายของสังคม และเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจและสามารถสื่อสารด้วยการสนทนาและเขียนด้วยภาษามลายูท้องถิ่น ภาษามลายูกกลาง ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ด้วยเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้กล่าวข้างต้น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครราชสีมาจึงจำแนกศาสตร์ออกเป็นสองประเภท คือ ศาสตร์ ชรัยยะหุและศาสตร์นักลิยะหุ และจัดหลักสูตรการเรียนการสอนสองหลักสูตร ไปพร้อมๆ กัน คือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือหลักสูตรสายสามัญ ปีพุทธศักราช 2544 กับหลักสูตรศาสนาอิสลาม ปีพุทธศักราช 2546 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ครอบคลุมความรู้ที่เกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับศาสนาอิสลาม ความรู้ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจ ความรู้ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ความรู้ที่เสริมสร้างความสมบูรณ์และอำนวยความสะดวกให้แก่ชีวิต ความรู้ที่เกี่ยวกับภาษาและหลักการใช้ภาษา สำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรม

ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถและความถนัดของตนเอง โดยเน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

แต่ในปัจจุบันเราควรต้องยอมรับว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสยังคงไม่มีหลักสูตรและหนังสือเรียนแบบบูรณาการเนื้อหาระหว่างวิชาการสามัญกับวิชาการศาสนา จึงเกิดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ปัจจุบันเป็นเพียงแค่การบูรณาการชั่วโมง โดยการสลับเรียนระหว่างวิชาสามัญกับศาสนาเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การศึกษาของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาสได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ ครูผู้สอนหลายคนมีพื้นฐานความรู้ทางศาสนาอิสลาม เมื่อมีโอกาสได้สอนวิชาสามัญก็สามารถโยงหลักการอิสลามเข้าไปในบทเรียน ทำให้เกิดการบูรณาการเนื้อหาได้ในบางส่วน ดังนั้นการบูรณาการเนื้อหาจะสมบูรณ์มากน้อยเพียงไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าสามารถอธิบายหรือโยงวิชาสามัญให้เข้ากับหลักการอิสลามได้อย่างไร การบูรณาการเนื้อหาที่แม่นยำและถูกต้องนั้นจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ มีหลักสูตรที่เป็นแกนกลาง ชัดเจน ที่ทุกสถานบันสามารถจัดการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกันและทำการประเมินที่เป็นมาตรฐานเดียวกันด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาปรัชญาการศึกษาในอิสลาม : กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้ :

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสควรมีการอบรมให้แก่ครูผู้สอนวิชาสามัญ เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจในการบูรณาการเนื้อหา โดยสามารถโยงเนื้อหาของบทเรียนให้เข้ากับหลักการของศาสนาอิสลามได้อย่างถูกต้อง
- 2) ควรให้มีการบูรณาการเนื้อหาระหว่างวิชาการศาสนากับวิชาสามัญ โดยให้เนื้อหาวิชาดังกล่าววางอยู่ภายใต้ปรัชญาการศึกษาอิสลาม

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการจัดทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาในหลักสูตร ผู้วิจัยขอเสนอหัวข้อวิจัยครั้งต่อไป คือ “การบูรณาการเนื้อหาระหว่างวิชาการศาสนากับวิชาสามัญ ภายใต้ปรัชญาการศึกษาอิสลาม”